

VERTROUWELIJK

MAANDOVERZICHT

No. 7 - 8 1971

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S TV E R T R O U W E L I J KMaandoverzicht no. 7/8 - 1971

(Tijdvak van 1-7-1971 t/m 31-8-1971)

I N H O U D

No. 1.061.465

	blz.
Onenigheid in de Rode Jeugd over geweldgebruik	1
De eenheidspolitiek van de CPN	6
De CPN-actie in de GKU-affaire	8
Solidariteitsactie met Schotse arbeiders	9
De acties van de Amsterdamse taxichauffeurs	9
Het 25-jarig bestaan van de NVB	11
De vereniging "Nederland-USSR" organiseert een "week van de Sowjet-Unie"	11
Landelijke onderwijsdemonstratie op 25 september a.s.	12
De CPN bij het initiatief betrokken?	13
Ontwikkelingen rond Roemenië	14

Onenigheid in de Rode Jeugd over geweldgebruik *)

Theorie

Hoewel er in de verschillende verklaringen van de Rode Jeugd ook aanvankelijk al getheoriseerd is over het gebruik van geweld, valt er in de publicaties van deze organisatie in de loop van 1970 en 1971 een verbale radicalisering te onderkennen, via de uitdrukkelijk als "discussiestuk" aangekondigde artikelenserie over de "stadsguerrilla" in de vorm van een Nederlandse vertaling van het in vele revolutionaire kringen circulerende "Minihandboek van de Stadsguerrilla" (geschreven door de Braziliaanse guerrillero Carlos MARIGHELLA) tot een artikel in de Rode Jeugd nr. 5 - 1971 getiteld "Nu geweld gebruiken", waarin een lange, hete zomer wordt aangekondigd, een zomer "waarin de kapitalisten moeten sidderen en waarin duidelijk gemaakt wordt dat het ons ernst is met de revolutie en met het gebruik van geweld".

Dit artikel eindigt met de woorden: "Bombardeer de hoofdkwartieren; durf te strijden, durf te overwinnen! Alle macht aan het volk".

Bij een verdere theoretisering over dit geweldgebruik en discussies over de inderdaad gewelddadige activiteiten van de Eindhovense afdeling bleken de meningen over dit onderwerp echter toch ernstig verdeeld te zijn.

Enerzijds werden opvattingen over dit vraagstuk geformuleerd door een groep rondom de landelijke voorzitter van de Rode Jeugd, de Eindhovenenaar Henk WUBBEN, die onmiddellijk geweldgebruik propageerde.

Aangezien, volgens WUBBEN, het bestaan van een kapitalistische maatschappij inhoudt dat "de mens" onderdrukt wordt door de enkelingen die beschikken over de produktiemiddelen en de bevrijding van deze onderdrukkers de vernietiging van deze groep noodzakelijk maakt, kan men als goede marxist-leninist alleen maar overtuigd zijn van het feit dat het gebruik van geweld niet alleen geoorloofd, maar zelfs noodzakelijk is:

"De onderwerping van de mens tot knechtsdienst in al zijn

*) Zie voor een meer algemene beschouwing over de Rode Jeugd: Maandoverzicht 5 - 1971.

vormen veronderstelt bij de onderdrukker de beschikking over de arbeidsmiddelen zonder welke hij de geknechte niet kan benutten. Dit impliceert dus het gebruik van geweld. Door middel van de economische overheersing pleegt de bezitter geweld op de arbeidersklasse in alle vormen van fysiek tot psychisch geweld. De bevrijding hiervan ligt in de overname van de productiemiddelen door het proletariaat die ze terugbrengt in de gemeenschap. Om dit te bereiken is geweld tegen het geweld van de bezittende klasse noodzakelijk (deze redenering werd in de pers samengevat tot de term "anti-terreur"). Het doel, nee, de plicht van de revolutie is de totale nederlaag van de vijand". (Voorwaarts jaargang 1 no. 4.)

Het aanvaarden van gewelddadige praktijken vormde voor WUBBEN derhalve principieel geen enkele moeilijkheid, het ging er volgens hem slechts om, het middel geweld op de juiste wijze toe te passen:

"De verhouding tussen doel en middel wordt met deze zienswijze dan ook een technische aangelegenheid (aldus de R.J.-voorzitter). Wij zitten hier (in Nederland) in een destructieve fase en de situatie eist van ons dat wij alle middelen zonder voorbehoud gebruiken om ons doel, in deze fase de chaotisering van het kapitalisme, te bereiken. Bedrog, intimidatie, sabotage, vernietiging van levens, list enz. zijn hiervoor de noodzakelijke middelen. Wij moeten ons in deze fase losmaken van alle waarden en gedragsregels die de heersende klasse heeft opgesteld, omdat die waarden en die regels een rem vormen op ons handelen aangezien zij er van nature op gericht zijn de status quo te handhaven".

Hiertegenover werd een geheel ander standpunt ingenomen door een groep in de R.J.-afdeling Amsterdam, die meende dat het gebruik van geweld door een voorhoede, zonder dat ze op de steun van het proletariaat kon rekenen, slechts zou kunnen leiden tot de vernietiging van die voorhoede:

"Kommunisten weten dat de monopolistisch-kapitalistische staatsmacht slechts met geweld vernietigd kan worden en dat de diktatuur van het proletariaat alleen steunend op een gewapende macht gehandhaafd kan worden. Maar het proletariaat zal, geleid door de Kommunistische Partij, het geweld pas dan gebruiken als het werkelijk tot de overwinning kan leiden (GEEN GEWELD NU). Kameraden, laten we uit de revolutionaire droomwereld ontwaken. Geen revolutionair ongeduld meer, we zullen eerst het kleine, moeilijke werk moeten gaan doen. Werkelijk marxist-leninist zijn in de huidige situatie in Nederland betekent: werken in bedrijven, vakbonden en buurtcomités, en wel onder leiding van de Rode Jeugd". (Voorwaarts jaargang 1 nr. 4.)

Men kan hieruit concluderen, dat de Rode Jeugd principieel het gebruik van geweld aanvaardt, doch dat er intern een aanzienlijk verschil van mening bestaat over de tijd en de omstandigheden waarin

men feitelijk tot gewelddaden moet overgaan.

Sommigen (R.J.-leden in Eindhoven) zoeken in een bepaalde uitwerking van de Rode Jeugd theorie rechtvaardiging voor een onmiddellijk gewelddadig optreden. Anderen verschuiven de eventuele noodzaak tot het aanwenden van geweld naar een "revolutionaire situatie" in de toekomst, waarschuwend tegen "avonturisme en revolutionair ongeduld".

Nog onlangs gaf de R.J.-afdeling Amsterdam een verklaring uit, waarin ze - kennelijk doelend op de Eindhovense activisten - het terrorisme afwees, zodat men mag verwachten dat hierover in de organisatie nog een hartig woordje gesproken gaat worden wanneer voorzitter WUBBEN volgende maand van een verblijf in China zal zijn teruggekeerd.

organisatie

Parallel met deze discussie over de theorie van het geweldgebruik is er de laatste maanden binnen de Rode Jeugd kennelijk ook verder gepraat over organisatorische kwesties, als resultaat waarvan twee organisatie modellen ontwikkeld zijn, corresponderend met de twee tegenover elkaar staande opvattingen over de opportuniteit van gewelddaden in de huidige situatie.

De "groep WUBBEN" blijkt voorstander te zijn van een "illegale", ondergrondse organisatie naast de legale organisatie. Deze illegale organisatie, bestaande uit kleine actiegroepen en "ad-hoc-commissies", zou tot taak krijgen "hit and run" aanvallen op het systeem uit te voeren, terwijl de legale organisatie zou moeten dienen als dekmantel voor zulke illegale activiteiten.

De "groep Amsterdam" komt daarentegen tot de conclusie, dat de marxisten-leninisten in Nederland allereerst tot taak hebben een Communistische Partij op te bouwen, waarvan de massa-organisaties diep geworteld moeten zijn in het volk. Alleen zo'n partij - aldus de Amsterdammers - zal namelijk in staat zijn "met volledige ondersteuning van het volk de uitbuitende klasse ten val te brengen en de diktatuur van het proletariaat te stellen over de verslagen uitbuitersklasse".

Voor de Rode Jeugd zou dit betekenen: opbouw van de eigen organisatie "op basis van de massalijn" (en dus niet als een illegale groep terroristen).

Activiteiten van de afdelingen

Het bijzondere van het optreden van de Eindhovense afdeling van de Rode Jeugd moge overigens nog blijken uit het volgende overzicht van de activiteiten van de verschillende afdelingen: in geen enkele andere afdeling zijn tot dusverre gewelddadige acties gevoerd.

De afdeling Amsterdam

De afdeling Amsterdam houdt zich bezig met het kolporteren van R.J.-lectuur, het verschaffen van hulp aan Portugese marxisten-leninisten in Nederland, protestakties tegen lokale "misstanden" zoals een actie tegen het verhogen van de tramtarieven, acties voor verbetering van de arbeidsvoorwaarden bij verschillende bedrijven en dergelijke. In dit kader is door de Rode Jeugd Amsterdam de Algemene Bond Winkelpersoneel (ABW) opgericht.

De afdeling Eindhoven

In Eindhoven, waar de Rode Jeugd het meest driest is opgetreden, hebben leden deelgenomen aan zo goed als alle mogelijke soorten van actie: kolporteren, plakken en kalken, demonstreren, vernielpartijen en brandstichtingen.

Van de gewelddadige acties kunnen genoemd worden:

- mondelinge en schriftelijke bedreigingen van personen en zaken,
- het gooien van stenen door ruiten (o.m. van het politiebureau),
- het gooien van brandbommen (o.m. naar het huis van de burgemeester en van een agent van politie),
- vernieling van 200 parkeermeters,
- brandstichting,
- het gooien van rookbommen (o.m. in het huis van een journalist en van een ondernemer),
- het aanbrengen van een (kneed)bom onder de ruitenwissers van de auto van de burgemeester,
- vernieling van de auto van de hoofdcommissaris van politie.

Van de niet-gewelddadige acties kunnen genoemd worden:

- het kolporteren met RJ-publikaties,

- het organiseren van en deelnemen aan al dan niet toegestane demonstraties,
- kalken en plakken,
- het kraken van woningen,
- het opbellen van overheidsinstanties met valse meldingen.

De afdeling 's-Gravenhage.

Deze afdeling houdt zich voornamelijk bezig met het kolporteren met Rode Jeugd-publikaties.

De afdeling Helmond.

Deze afdeling is nauwelijks actief geweest. Voor zover bekend is er in Helmond slechts gekolporteerd met de "Rode Jeugd" en met pamfletten.

De afdeling 's-Hertogenbosch.

De activiteiten van de afdeling 's-Hertogenbosch (sinds er in februari 1971 voor het eerst iets van een RJ-afdeling aldaar is waargenomen) hebben zich beperkt tot het kolporteren met het blad "Rode Jeugd", het uitdelen van pamfletten en kalken.

De afdeling Kampen.

Van activiteiten van de Rode Jeugd-Kampen is niets meer waargenomen.

De afdeling Rotterdam.

De activiteiten van de afdeling Rotterdam beperken zich tot het kolporteren met het blad "Rode Jeugd". Men wil met een eigen blad uitkomen, gericht op scholieren en werkende jongeren. Tot op heden is dit echter nog niet verschenen.

De afdeling IJmuiden.

De afdeling exploiteert een jeugdhuis. Men heeft zich hier van harde akties onthouden. Wel heeft deze afdeling in augustus j.l. een verklaring aan de pers gezonden, waarin ze haar instemming met de harde lijn van de afdeling Eindhoven betuigde. De verklaring werd ten onrechte ondertekend met "Het Landelijk Bestuur van de Rode Jeugd".

De eenheidspolitiek van de CPN

In 1962 werd door de CPN-partijleiding een nieuwe impuls gegeven aan het streven naar eenheid van optreden tussen "communisten, socialisten en progressieve gelovigen". Daarbij stond als doel voor ogen de CPN een zodanige invloed op het maatschappelijk bestel te verschaffen, dat het socialistisch perspectief aanzienlijk dichterbij gebracht zou kunnen worden. De snelste weg naar een dergelijke invloedrijke situatie zou zijn dat de CPN op topniveau met de daarvoor in aanmerking komende organisaties (met name PvdA en NVV) tot accoorden zou kunnen komen inzake politieke samenwerking. In de mogelijkheden daartoe heeft de partijleiding zich echter regelmatig vergist. Nog in mei 1970 bleek dit overduidelijk toen het partijbestuur van de PvdA op een CPN-voorstel tot gezamenlijk optreden tegen "de uitbreiding van de Amerikaanse agressie in Zuid-Oost-Azië" reageerde met de opmerking: "wij hebben geen enkele behoefte om ook maar iets samen met een ondemocratische partij als de CPN te ondernemen".

Slechts de communistische jongerenorganisatie ANJV is erin geslaagd andere politieke jongerengroeperingen bij haar activiteiten te betrekken. Momenteel komt dit naar voren bij de activiteiten die worden ondernomen om de vrijlating te bewerkstelligen van de Indonesische communistische jongerenleider SUKATNO.

De onmogelijkheid om op bestuursniveau tot samenwerking te komen heeft de CPN-leiding genoodzaakt haar eenheidspolitiek op andere wijze te verwezenlijken. Zij ontwierp daartoe de theorie dat de leidinggevende organen van PvdA en NVV volkomen zijn ingekapseld in het heersende kapitalistische systeem en dat om die reden geprobeerd moet worden om van onderop, door gezamenlijk optreden met leden en lagere kaders, de besturen in een zodanige positie te manoeuvreren, dat zij de CPN-voorstellen niet meer kunnen negeren. Dit streven naar samenwerking op lager niveau is niet geheel zonder resultaat gebleven. In buurtcomité's, bij huurdersactiviteiten, bij februari-stakingherdenkingen en 1 Mei-vieringen kon incidenteel een gezamenlijk optreden worden geconstateerd. De successen waren echter niet van dien aard, dat daarvan wijziging van de negatieve opstelling van de bestuurlijke organen van PvdA en NVV kon worden verwacht.

Bij voorkomende gelegenheden maakt de CPN-leiding in het streven haar doeleinden op een bepaald gebied verwezenlijkt te krijgen dan ook gebruik van een inmiddels beproefde methode, die bestaat

in de oprichting van mantelcomité's. Daarbij wordt een kern van CPN-leden ommanteld met personen van zodanig verschillende politieke en maatschappelijke richting, dat het op die wijze tot stand gekomen comité geacht kan worden namens brede lagen van de bevolking te spreken. Een dergelijk comité werd b.v. opgericht in augustus 1970 om te ageren tegen de komst van de Indonesische president SUHARTO naar Nederland. Momenteel maakt de CPN-leiding opnieuw gebruik van deze methode bij haar poging om te komen tot de oprichting van een "Landelijk Comité tot Wijziging van de Nederlandse Buitenlandse Politiek". Tot dit initiatief werd de CPN-leiding geïnspireerd door de aankondiging van president NIXON's reis naar Peking, in "De Waarheid" aangeduid als "de gang van een verslagene". De bedoeling van de initiatiefnemers is om een inmiddels in "De Waarheid" van 28-8-1971 gepubliceerde brief toe te zenden "aan een groot aantal personen uit verschillende democratische en progressieve kringen van de bevolking, aan besturen en organisaties die zowel politiek als maatschappelijk representatief zijn en aan het openbare en politieke leven deelnemen". Door een selectie te maken uit diegenen die positief op de brief reageren zal dan bovengenoemd comité in het leven geroepen worden.

Het comité moet trachten een conferentie te organiseren, die zich, op grond van een analyse van de imperialistische politiek in Zuid-Oost-Azië, op gezaghebbende wijze zal moeten uitspreken voor bepaalde veranderingen in de Nederlandse buitenlandse politiek.

Wellicht mede op grond van de - in weerwil van de ophef in "De Waarheid" - betrekkelijk magere resultaten die op de meeste terreinen worden geboekt, zijn aan de eenheidspolitiek enige opportunistische elementen niet vreemd.

Nog op 8 mei 1971, tijdens de zittingen van het partijbestuur, werd de indruk gewekt dat de CPN in de toekomst bij haar acties een meer geïsoleerde koers zou gaan varen, omdat de teleurstellende resultaten van de verkiezingen in april volgens de partijleiding mede te wijten waren aan het feit, dat in acties samen met anderen de eigen rol van de CPN door de bevolking onvoldoende kon worden onderkend. Niettemin werd in Groningen tijdens de GKU-affaire door de CPN niet nagelaten haar activiteiten met die van anderen te bundelen toen de gelegenheid zich daartoe voordeed.

Een opportunistische houding kwam eveneens naar voren bij de verkiezingen voor de Eerste Kamer op 29 april 1971. Nadat de CPN-leiding bij de PvdA geen gehoor gevonden had, bleek zij bereid met de als een renegatenklik beschouwde PSP tot een accordé te komen ten behoeve van een winst van één zetel.

De CPN-actie in de GKU-affaire.

De moeilijkheden rondom de "Groninger Kleding Unie" (GKU) - als gevolg waarvan sluiting van enkele bedrijven van dat concern dreigde - waren ook voor de CPN aanleiding activiteit te ontplooiën.

Op advies van actie leider F. MEIS werd een "actiecomité Grol" opgericht ("Grol N.V." was één van de met sluiting bedreigde fabrieken), dat op 9 juli in de openbaarheid verscheen met een manifest, waarin van de vakbonden geëist werd dat zij hun in januari j.l. gegeven woord gestand zouden doen en niet accoord zouden gaan met bedrijfssluitingen vóór nieuwe werkgelegenheid gecreëerd was. Het actiecomité kreeg de steun van het onder leiding van de heer MEIS werkende "Centraal Actiecomité Oost-Groningen", het communistische Algemeen Nederlands Jeugdverbond (ANJV) en enkele niet-communistische jongerenorganisaties.

Tijdens bijeenkomsten van het CPN-districtsbestuur en het "Centraal Actiecomité" werd besloten bedrijfsbezetting als strijdmiddel toe te passen en te trachten de andere GKU-bedrijven in die actie te betrekken. De CPN-actie leiders besloten voorts samen te werken met anderen, met name met de PvdA.

Toen na het regeringsbesluit van 23 Juli de vakbonden van verdere acties afzagen en de GKU-werknemers in meerderheid tevreden bleken over het bereikte resultaat, besloot ook de CPN van verdere actie af te zien. Wel stelde de heer MEIS in een vergadering van GKU-werknemers op 26 juli nog voor tot inventarisatie en bedrijfsbewaking over te gaan, doch dit voorstel vond weinig bijval. Het voorstel had als achtergrond de CPN-eis dat het Grol-bedrijf als confectie-atelier behouden moest blijven en had ten doel ontmanteling van het bedrijf te voorkomen. Ook deze eis liet de CPN ten slotte vallen; in een vergadering van Provinciale Staten op 24 augustus ging ook de heer MEIS accoord met het plan het Grol-bedrijf een andere bestemming te geven.

Het CPN partijbestuur blijkt teleurgesteld te zijn over het uiteindelijk resultaat van de actie en met name ontstemd te zijn over de weinig revolutionaire houding van de Groningse CPN-actie leiders (de Groningse Statenleden MEIS en NIEMEYER). Men is van mening dat zij zich aan de "PvdA-zegekar" hebben laten binden en dat de PvdA-actie een geslaagde poging is geweest de CPN de wind uit de zeilen te nemen.

Solidariteitsactie met Schotse arbeiders

In de actie in Schotland voor het behoud van de scheepswerf aan de Upper Clyde, zag de CPN-leiding de goede gelegenheid om de realiteit van de op de Londense conferentie (januari 1971) voorgestane internationale solidariteit te bewijzen. Op 23 juni werd in "De Waarheid" de tekst vermeld van een telegram dat door "arbeiders van de A.D.M." was verzonden aan de Schotse scheepswerf arbeiders en waarin hulp werd aangeboden.

Per pamflet werden voorts alle werf arbeiders van Amsterdam opgeroepen in het kader van de internationale solidariteit commissies in de bedrijven op te richten en inzamelingen te houden ter financiële ondersteuning van de Schotse arbeiders.

Nadien riepen de solidariteits-commissies van enige werven alle arbeiders op tot bijwoning van een vergadering op 16 augustus, waar twee "shop stewards" van de Upper Clyde-werf een uiteenzetting over hun actie gaven. Evenals in Rotterdam en Oude Pekela, waar soortgelijke bijeenkomsten werden belegd, trok de vergadering te Amsterdam maar een matige belangstelling.

De hiervoren genoemde solidariteitscommissies in Amsterdam richtten zich tevens schriftelijk tot personeelscommissies en ondernemingsraden van Scheepbouwbedrijven in de Euromarklanden, met de oproep praktische internationale solidariteit te betonen. De CPN heeft ook de zusterpartijen in de West-Europese landen verzocht gelijksoortige acties te organiseren.

De acties van de Amsterdamse taxichauffeurs

Op instigatie van CPN-districtsbestuurder R.HAKS, vormden in mei j.l. enkele leden van de CPN-bedrijfsgroep-Taxi een actie-comité waarin ook niet-communisten zitting namen en dat tot taak had de vastgelopen onderhandelingen voor de totstandkoming van een nieuwe CAO weer op gang te brengen.

Het comité stelde een eisenprogram samen, waarvoor het de meerderheid van de in loondienst werkende taxi-chauffeurs wist te winnen. Deze eisen werden met de werkgevers besproken. Toen dit niet tot resultaten leidde, ging men er toe over acties te organiseren ter ondersteuning van de officiële besprekingen van de vakbonden met de werkgevers. Zo kwam het op 9 juni tot een demonstratie van taxi-chauffeurs in de binnenstad van Amsterdam en op 18 juni werd er 24 uur gestaakt.

Plannen voor langduriger stakingen kon het actie-comité niet verwezenlijken, gezien de geringe solidariteit van de niet in loondienst rijdende taxi-chauffeurs, de "eigen rijders".

In een eind juni verspreid manifest werden de eerder gestelde eigen eisen niet meer genoemd en beperkte het comité zich tot het stellen van een soort ultimatum aan de in onderhandeling zijnde partijen.

Hoewel de begin juli tot standgekomen CAO voorwaarden inhoudt die aanzienlijk minder bieden dan de aanvankelijk door het actie-comité gestelde eisen, werd in een door het comité uitgegeven pamflet en ook in "De Waarheid" gesteld dat "de eerste fase van de loonactie met succes is afgesloten".

In acties tegen een besluit van het gemeentebestuur van Amsterdam de Leidsestraat uitsluitend te bestemmen voor voetgangers en tramverkeer, had het comité meer succes. Na een demonstratie op 26 juli ontving het actie-comité de toezegging dat genoemde straat gedurende een beperkt aantal uren per dag voor taxi's toegankelijk zou blijven.

Het 25-jarig bestaan van de NVB

De Nederlandse Vrouwen Beweging besteedt in de maand september aandacht aan haar 25-jarig bestaan. Zoals bij deze hulporganisatie van de CPN gebruikelijk is, opereert zij ook bij deze gelegenheid onder auspiciën van de partij-leiding, die bepaald heeft dat de NVB-festiviteiten in het teken van de strijd tegen de regering-BIESHEUVEL moeten staan. Het hoogtepunt wordt gevormd door een landelijke bijeenkomst in Amsterdam op 7 september, waarvoor men ruim 1000 vrouwen uit het gehele land bijeen komen. De bijeenkomst wordt voorafgegaan door een demonstratieve tocht door Amsterdam, waarin door middel van leuzen geprotesteerd zal worden tegen de lastenverzwaring die door het nieuwe kabinet aan de werkende bevolking wordt opgelegd.

Tijdens de bijeenkomst wordt ter financiering van het op 30 en 31 oktober te houden NVB-congres gecolporteed met solidariteitskaarten.

De Vereniging "Nederland-USSR" organiseert een "Week van de Sowjet-Unie".

In de maanden oktober en november zullen zowel in de Sowjet-Unie als in Nederland evenementen op touw worden gezet, die het wederzijdse begrip voor de Nederlandse en de Sowjet-cultuur moeten helpen vergroten en bovendien de vereniging "Nederland-USSR" op-nieuw in het daglicht moeten plaatsen. De Vereniging "Nederland-USSR" zal van 1 t/m 11 oktober onder de titel "Sowjet-tijdgenoten, de USSR vandaag" een "Week van de Sowjet-Unie" organiseren, die moet fungeren als een hoogtepunt in de culturele betrekkingen tussen Nederland en de Sowjet-Unie. In verschillende plaatsen in het land zullen in deze periode manifestaties worden gehouden, waaraan zal worden medegewerkt door Russische artiesten en sportlieden. Er zullen bovendien filmvoorstellingen worden gegeven en exposities worden gehouden. Enkele grote warenhuizen zullen medewerking verlenen door het tentoonstellen en verkopen van Russische artikelen. Behalve sportlieden en artiesten zal ook een uit twintig personen bestaande Russische delegatie de festiviteiten komen opluisteren. De "Week" zal worden afgesloten met een massale bijeenkomst in het Amsterdamse theater Carré op 11 oktober. Door middel van een speciale krant (oplage 300.000 ex.) zal aan een en ander bekendheid gegeven worden.

In de Sowjet-Unie zal in de maand november een soortgelijk evenement plaatsvinden; tijdens een "Week van de Nederlandse Cultuur" zullen een drietal exposities van Nederlandse kunstenaars worden georganiseerd.

Landelijke onderwijsdemonstratie op 25 september a.s. in Den Haag.

Volgens een bericht in "De Waarheid" van 2 september j.l. organiseert het Actiecomité Amsterdams Onderwijs op zaterdag 25 september a.s. een landelijke onderwijsdemonstratie in Den Haag.

"De Waarheid" citeert uit een oproep van het actiecomité dat "allen die het onderwijs ter harte gaat zich nog duidelijker achter de eis van een goed onderwijsbeleid moeten opstellen" en dat "een grote opkomst voor de demonstratie in Den Haag - vier dagen na het indienen van de miljoenennota wanneer het kabinet-Biesheuvel ook de plannen ten aanzien van het onderwijs ontvouwt - van het grootste belang" moet worden geacht.

De oproep is getekend door de Ouderraad voor het Openbaar Onderwijs, de Vereniging Openbaar Onderwijs, hoofdstedelijke afdelingen van de Algemene Bond van Onderwijzend Personeel (ABOP) en de Protestant-christelijke Bond voor Onderwijzend Personeel, het Katholieke Onderwijzersgezelschap en de Katholieke Ouderraad.

Het actiecomité heeft laten weten adhesie te hebben ontvangen van het Rotterdams Actiecomité Kleinere Klassen en van onderwijsactiecomités uit o.a. Breda, Groningen, Tilburg en Limburg. Voorts zouden de werkende jongeren voor deelname benaderd worden door het (communistische) Algemeen Nederlands Jeugdverbond (ANJV), het NVV-jongerencontact en de Katholieke Werkende Jongeren (KWJ). De Unie van Studerenden aan Opleidingsinstituten voor Onderwijzend Personeel (USOOP) heeft zich eveneens met de actie solidair verklaard.

Ook verschillende studentengroeperingen en met name een groot aantal grondraden, sinds juni 1971 weer verenigd in een z.g. Landelijk Overleg Grondraden (LOG) zullen in de week van Prinsjesdag demonstraties, acties en manifestaties organiseren uit protest tegen de huidige onderwijspolitiek.

Het LOG, een nieuwe vorm van samenwerking tussen de grondraden sinds de NSR in het najaar van 1970 is opgeheven en bedoeld als wapen tegen "de rechtse bezuinigingspolitiek en de daarmee samenhangende kapitalistische sanering van de wetenschappelijke opleiding"

zal ook de deelname van de studenten aan de demonstratie op 25 september organiseren. Dit om duidelijk te maken dat "de problematiek van het basisonderwijs en het universitaire onderwijs wezenlijk gelijk is".

De CPN bij het initiatief betrokken?

Zoals reeds blijkt uit de uitvoerige aankondiging van de demonstratie op 25 september in "De Waarheid", is de CPN bijzonder in deze zaak geïnteresseerd. De partij is zelfs zo vroegtijdig van het initiatief op de hoogte geweest, dat men mag veronderstellen dat ze ook nauw bij het initiatief tot de demonstratie betrokken is geweest. Dit lijkt temeer aannemelijk, daar zowel van het Actiecomité Amsterdams Onderwijs, waarvan het eerste voorstel tot deze actie is uitgegaan, als van de ASVA, die het voorstel heeft overgenomen en aan het LOG voorgelegd, personen deel uitmaken die ofwel lid zijn van de CPN ofwel goede relaties hebben met deze partij, relaties die ook op eerdere acties bevruchtend hebben gewerkt.

In elk geval zal de Amsterdamse communistische wethouder voor onderwijszaken, R. v.d. VELDE, tijdens de demonstratie in Den Haag als spreker optreden.

Ontwikkelingen rond Roemenië.

Roemenië zit in het wisselbad van de Sowjet politiek. Met deze vergelijking van de Neue Zürcher Zeitung wordt de positie waarin Roemenië zich de laatste maanden bevindt, goed getypeerd.

Het land heeft die positie overigens mede aan zichzelf te wijten. Het lag immers al direct voor de hand dat de Chinese reis van de Roemeense partij- en staatsleider CEAUCESCU, in juni van dit jaar, er niet toe kon strekken de goodwill van zijn land bij de Sowjets te vergroten. CEAUCESCU's opmerkingen in Peking dat het elke CP moet vrijstaan een zelfstandige politiek te voeren en dat het bestaan van één communistisch centrum niet nodig en niet mogelijk is, waren weliswaar niet nieuw maar de herhaling op dat moment en die plaats moet Moskou mateloos geërgerd hebben. Datzelfde moet gegolden hebben voor de Chinese lofprijzingen aan het adres van de Roemeense gasten wegens de "dappere wijze" waarop zij hun soevereiniteit verdedigden tegen het "imperialistische grote mogendhedenchauvinisme". Roemenen en Chinezen verwezen hiermee a.h.w. naar een gezamenlijk ervaren Sowjetdreiging.

Daar komt echter nog iets bij. De meeste waarnemers zijn van oordeel dat CEAUCESCU in Peking bemiddelde ten gunste van een bezoek van de Amerikaanse president aan China. Als hij inderdaad zou hebben bijgedragen aan een toenadering van de twee tegenstanders van de Sowjet-Unie binnen de driehoek Peking-Moskou-Washington, dan heeft hij in de ogen van Moskou direct in strijd met het belang van de buitenlandse Sowjetpolitiek gehandeld.

Hoe dit zij, de Sowjetleiders lieten hun ontstemming onmiskenbaar blijken toen CEAUCESCU op zijn terugreis Moskou aandeed. Hij werd zeer koel en protocollair incorrect begroet en in plaats van enkele dagen in de Sowjethoofdstad te blijven, zoals aanvanke-lijk de bedoeling was geweest, vertrok hij reeds weer na enkele uren.

Bij die koele ontvangst bleef het niet. CEAUCESCU was nog maar nauwelijks thuis toen het propaganda offensief van de Sowjet-Unie en haar satellieten tegen Roemenië losbarstte. Hongarije ging daarin voorop. Op 30 juni verklaarde Politburolid en partijsecretaris KOMOCSIN, die speciaal met buitenlandse aangelegenheden is belast, dat de samenwerking tussen Hongarije en Roemenië steeds

moeilijker was geworden door meningsverschillen"zowel in principiële vraagstukken als in de beoordeling van bepaalde internationale kwes-ties". KOMOCSIN maakte bovendien een dreigende insinuatie in ver-band met de Hongaarse minderheid in Roemenië.

Accentueerde CEAUCESCU's Chinese reis Roemenië's isolement in het Oostblok alleen maar, de Roemeense leiders versterkten dit nog door op de 25e Comecon bijeenkomst, van 27 tot 29 juli in Boekarest, alles te doen wat zij konden om de Sowjetplannen met betrekking tot de Comecon te dwarsbomen.

Het Sowjetplan, al aangegeven op het eerder dit jaar gehouden CPSU-congres (en trouw herhaald op de partijcongressen in Bulgarije, Tsjechoslowakije en Oost-Duitsland), was nieuwe initiatieven te nemen tot verdere economische integratie van de "socialistische"lan-den. CEAUCESCU daarentegen wees Moskou's verlangen naar "uitwerking van een organisatorische structuur voor de socialistische arbeids-verdeling" en "gezamenlijke economische lange termijn-planning" vierkant af. Hij wilde, zo gaf hij te kennen, geen maatregelen die beknotting van Roemenië's soevereiniteit zouden betekenen.

Het slot communiqué toonde aan dat de Roemenen, die zich van de op hen uitgeoefende propagandistische druk niet veel aantrokken, er goeddeels in slaagden de Sowjet-integratieplannen tegen te gaan. Het communiqué sprak wel van een besluit tot "een complex program voor de meerdere verdieping en ontwikkeling van de socialistische integratie", maar stelde tevens vast dat die integratie niet gekop-peld was aan de oprichting van supra-nationale organen. Verder werd met nadruk gewezen op de eerbiediging van de nationale soevereiniteit, onafhankelijkheid en niet-inmenging in de binnenlandse aange-legenheden der lidstaten.

Op dit punt werd het de Sowjetleiders kennelijk wat veel. Het onafhankelijke gedrag van de Roemenen kenden en verdroegen ze allang. Maar dat dit zich verhevigd manifesteerde op een moment waarop de gebeurtenissen in de wereldpolitiek in een aantal opzich-ten tegen Moskou's wensen in verliepen (Chinees-Amerikaanse toena-dering, mislukking van de pro-communistische coup in Soedan en de daarop volgende afstraffing van de CP-Soedan), moet de Sowjets zeer

boos hebben gemaakt. Dit temeer omdat Roemenië aan het door Moskou verontrust geobserveerde Chinese offensief in de buitenlandse politiek ijverig meedeed.

Op 2 augustus kwam plotseling op de Krim een Oosteuropese topconferentie bijeen waarop ook Mongolië aanwezig was maar waar Roemenië ontbrak. Of CEAUCESCU eigener beweging was weggebleven of niet was uitgenodigd werd niet duidelijk. De conferentie besprak, naar Oosteuropese kringen pas later meedeelden, vooral de mogelijkheid van een gezamenlijk optreden tegen de actieve Chinese politiek. Er zou zijn besloten tot een ideologische campagne tegen China. Op het moment zelf echter rees de vraag of niet in de eerste plaats plannen tegen Roemenië werden beraamd.

De ongerustheid steeg toen, ook op 2 augustus, Sowjetrussische, Tsjechoslowaakse en Hongaarse troepen manoeuvres in het aan Roemenië granzende Hongarije begonnen.

Tegelijkertijd ontstonden geruchten over nieuwe WP-manoevres (Bulgaars-Sowjetrussische), nu aan de andere kant van Roemenië, nl. in Bulgarije. Het intimidatie effect daarvan werd nog vergroot enerzijds doordat dergelijke oefeningen al een aantal jaren lang niet meer op de Balkan hebben plaatsgevonden, anderzijds doordat de meest aangewezen weg voor Sowjettroepen die naar Bulgarije moeten, door Roemenië loopt. Voor de Roemenen, die in 1968 na de inval in Tsjechoslowakije een speciale procedure voor het toelaten van vreemde troepen vastlegden (alleen de Defensieraad kan hiervoor toestemming geven), een verontrustende gedachte.

Dreigender nog, maar dat zat waarschijnlijk in de entourage, leek op 4 augustus een nieuwe bijeenkomst van vrijwel dezelfde groep die op de Krim bijeen was geweest, nu aangevuld met de Sowjetminister van Defensie en de opperbevelhebber van de vloot, op de kruiser Leningrad in de Zwarte Zee.

Tegen de achtergrond van het door de manoeuvres veroorzaakte wapengekletter kwam ook het propaganda offensief waartoe op de Krim was besloten, tot ontwikkeling. Roemenië werd hierin, overigens zonder dat het land met name werd genoemd, te verstaan gegeven dat het zich als bondgenoot van de Sowjet-Unie niet langer neutraal, laat staan positief mocht opstellen tegenover een China, dat met een "op anti-Sowjetisme gebaseerde politiek" een schisma in de

Oosteuropese gelederen nastreefde. De Roemeense leiders bleven het antwoord niet schuldig. Op niet mis te verstane wijze lieten zij weten dat zij hun goede betrekkingen met China zouden handhaven. Zij werden daarbij gesteund door Joegoslavië dat, eveneens bezig aan een politiek van toenadering tot China, onder hetzelfde propagandistische vuur lag. Een voorlopig hoogtepunt in deze campagne werd op 13 augustus bereikt met een artikel in het Hongaarse regeringsblad Magyar Hirlap, dat in dreigende taal over een as Peking-Tirana-Boekarest-Belgrado sprak.

Deze gang van zaken deed hier en daar de vraag rijzen of Roemenië zich niet in een soortgelijke positie bevond als Tsjechoslowakije in 1968 aan de vooravond van de invasie. De combinatie van felle perspolemieken, topconferenties en militaire oefeningen maakte de vergelijking niet ongezoekt. Deze vraag kon met nog meer nadruk worden gesteld toen, nadat de spanning even scheen af te nemen, een nieuwe escalatie optrad.

Op 18 augustus had CEAUCESCU een hard onderhoud met de Sowjet-ambassadeur in Boekarest, DROZDENKO. Volgens diplomatieke kringen gaf de ambassadeur CEAUCESCU te verstaan dat Moskou de bestaande situatie niet langer kon dulden. Op dezelfde dag had de Sowjet-ambassadeur in Belgrado een onderhoud met president TIPO. In deze periode viel het (onbevestigde) bericht dat de Sowjets de Joegoslavische leiders enkele maanden geleden al zouden hebben opgeschrikt met twee zeer dwingend geformuleerde nota's. Met de eerste zouden zij zich in Joegoslavië's interne aangelegenheden hebben willen mengen, in de tweede zouden zij hun verlangens naar faciliteiten in Joegoslavië voor hun militaire apparaat hebben geformuleerd.

Op 19 augustus, direct na het onderhoud met de Sowjetambassadeur, riep CEAUCESCU volkomen onverwacht de drie hoogste partijen staatsorganen bijeen. Volgens het na afloop van de bijeenkomst gepubliceerde communiqué keurden de drie toporganen het Roemeense standpunt op de recente Comecon zitting goed. Over de opstelling tegenover China, waarover wel werd gesproken en die zoals uit de perspolemieken bleek duidelijk het zwaartepunt vormde van de onenigheid met de Sowjet-Unie, zei het communiqué echter niets. Het doel van wat moeilijk als iets anders kon worden gezien dan eenmoedberaad was kennelijk, iedereen er nog eens van te overtuigen dat heel Roemenië achter haar leiding stond.

Wat de situatie echter het bedenkelijkst maakte was de manier waarop de perspolemieek zich ontwikkelde. Daarin werd nl. duidelijk dat Roemenië, evenzeer als Tsjechoslowakije in 1968, in aanmerking kon komen voor de sancties van de BREZHNEV-doctrine. De BREZHNEV-doctrine heeft in het Westen naam gemaakt als de rechtvaardiging achteraf van de ingreep in een land dat de daar gerealiseerde "socialistische verworvenheden" in de waagschaal stelde. Voor vele commentatoren werd deze doctrine, populair gezegd, het instrument waarmee de Sowjet-Unie kon ingrijpen in een "socialistisch" land waarvan de interne ontwikkeling haar niet beviel.

Nu was er intern in Roemenië niets fout. De CP daar is een van de meest orthodoxe partijen in Oost-Europa. En was er mogelijk toch nog een steekje los geweest, dan had CEAUCESCU dat zelf al ruimschoots hersteld toen hij direct na zijn terugkeer uit China, op 7 juli een grote campagne inluidde "tot herstel van de communistische zuiverheid" op alle terreinen van de Roemeense samenleving. Hierdoor maakte CEAUCESCU het Moskou vrijwel onmogelijk zo werd algemeen gedacht, met behulp van de BREZHNEV-doctrine tussenbeide te komen.

Dat is echter onjuist. De BREZHNEV-doctrine is in wezen niets anders dan een toepassing van het aloude proletarisch of socialistisch internationalisme. BREZHNEV bracht in 1968 op grond hiervan slechts in herinnering dat de nationale belangen van elke afzonderlijke "socialistische" staat ondergeschikt zijn aan het hogere belang van de gemeenschappelijke communistische zaak. Dat deze niet alleen door de binnenlandse politiek van een "socialistisch" land kan worden geschaad (Tsjechoslowakije in 1968 in Sowjet-ogen) maar ook door de buitenlandse politiek, spreekt voor zich.

Wat nu in het propaganda-offensief tegen Roemenië gebeurde, was dat het land op een bepaald moment inderdaad werd beschuldigd van het schaden van die gemeenschappelijke communistische zaak en dus in principe in aanmerking werd gebracht voor een behandeling op grond van de BREZHNEV-doctrine. Neues Deutschland schreef nl., doelend op Roemenië: "Wie tegenover het grote mogendhedenchauvinisme van de MAO-klikeen politiek van tolerantie en concessies voert, schendt de grondbeginselen van het proletarisch internationalisme." In interne partijinstructies van de CP-Tsjechoslowakije werd op dergelijke wijze geargumenteed.

Opvallend was dat de Sowjetpers, die voortdurend anti-Roemeense en anti-Chinese artikelen uit de Oosteuropese pers overnam, van het Oostduitse artikel alleen een samenvatting gaf en daaruit de passage over het schenden door Roemenië van het socialistisch internationalisme weglief. Even opvallend is dat CEAUCESCU juist in diezelfde dagen (14, 15 augustus) in een rede te verstaan gaf dat Roemenië zonnodig zou vechten tegen "ontoelaatbare pogingen van buitenaf om haar onafhankelijkheid aan te tasten".

In de laatste week van augustus zette Moskou onverwachts de escalatie van waarschuwingen en dreigementen stop. Een nogal mild felicitatietelegram ter gelegenheid van de Roemeense nationale feestdag (22 augustus), een onderhoud in een sfeer van "warme vriendschap" tussen CEAUCESCU en de in Roemenië vertoevende vice-premier van de Sowjet-Unie, LECHESKO, het feit dat Moskouse kranten voor het eerst sinds lang weer rechtstreeks uit een rede van CEAUCESCU citeerden, waren symptomen van de de-escalatie. De kennelijke afgelasting van de Sowjet-Bulgaarse manoeuvres (de Bulgaren oefenden alleen) was eens te meer zo'n symptoom.

Over de achtergrond van deze vermindering van spanning valt weinig te zeggen. Een en ander kan een gevolg zijn van een toegeeflijker houding van CEAUCESCU. Het Amerikaanse weekblad Newsweek kwam althans met het bericht, dat Moskou in ruil voor het afgelasten van de manoeuvres in Bulgarije verwacht dat de Roemeense leiders meer bereidheid tot samenwerking zullen tonen en dat zij tevens het bezoek van de Chinese premier TSJOE EN-LAI aan Boekarest, waarvan al enige tijd sprake is, niet zullen laten doorgaan. Maar iets concreets is hierover niet bekend.

Met meer zekerheid mag men zeggen dat de nu ingetreden adem-pauze het gevolg is van een wisselwerking tussen Moskou's politiek tegenover het Westen en haar Balkan-politiek. Openlijk ingrijpen in Roemenië kan voor Moskou op het ogenblik niet opportuun zijn, nu het met de regeling van de kwestie-Berlijn het licht op groen ziet springen voor een vredesoffensief in West-Europa. Zo'n vredes-offensief, gericht tegen de Amerikaanse invloed in West-Europa, ligt de Sowjets na aan het hart, zodat men mag aannemen dat zij het door een reprise van de inval in Tsjechoslowakije niet opnieuw willen vertragen.

Tot een definitief verdwijnen van de spanning rond Roemenië kan intussen allerminst worden gekonkludeerd. Er zijn geen aanwijzingen dat de onafhankelijke houding van Roemenië fundamenteel is veranderd. Bovendien gaat de polemiek tussen de Sowjet-Unie en China onverminderd door. Berichten dat Peking van plan zou zijn de grensbesprekingen met de Sowjet-Unie af te breken, kunnen een indicatie zijn voor een nog verder gaande verslechtering van de verhoudingen. Een Roemenië dat nauwere contacten met China blijft nastreven, kan daarvan elk moment de weerslag ondervinden.

Van grotere betekenis echter voor de verhouding Moskou - Boekarest zouden enkele Chinese uitspraken kunnen worden die rechtstreeks op Roemenië en de Balkan betrekking hadden. Op 31 augustus, kort voor zijn vertrek zei LI TE-CHENG, de leider van de Chinese militaire delegatie die Roemenië ter gelegenheid van de nationale feestdag bezocht, letterlijk, dat het Chinese leger de Roemeense kameraden zou helpen in de strijd voor de nationale onafhankelijkheid. Alarmerender nog moet voor Moskou geklonken hebben wat de Chinese premier TSJOE EN-LAI in een interview met het Joegoslavische blad Nin over de Chinese buitenlandse politiek te zeggen had. De diplomatieke activiteiten die Peking op het ogenblik op de Balkan ontplooit verduidelijkend, zei TSJOE: "Omdat China zich niet kan neerleggen bij het bestaan van slechts twee supermachten die Europa, de Balkan, het Midden-Oosten en de Middellandse Zee verdelen en beheersen, heeft de Chinese regering besloten tegenmaatregelen te nemen."

Dergelijke uitlatingen kunnen gemakkelijk nieuwe spanning veroorzaken want men kan moeilijk aannemen dat de Sowjetleiders het over hun kant zullen laten gaan wanneer er inbreuk zou worden gemaakt op de feitelijke machtsbasis van hun buitenlandse politiek. En die ligt in de eenheid van het Oosteuropese blok.